

Az erdészeti szakoktatás kérdéséhez.

Közlő: Tóthi Szabó Sándor, kir. alerdőfelügyelő.

Egyike vagyok azoknak, kik az erdészet üdvét és óhajtott felvirágzását Magyarországon első sorban a szakoktatás megfelelő emelkedésétől feltételezik, miért is e kérdést, mint a legérdeklőbbek egyikét, évek óta figyelemmel kísérem; annak mozzanatait ismeretesen előttem, így az 1876. évi közgyűlésen előterjesztett indítvány, annak tárgyalása, a magas földmívelési miniszteriumhoz e tárgyban intézett egyleti előterjesztés, úgy annak válasza, nemkülönben Illés-Rónai (Ruttner), Hárwich, Váraljai urak alapos felszólalásai az „Erdészeti Lapok” hasábjain, mind-mind élénk emlékezetemben vannak.

Ezen tárgyalások, eszmecserék végeredményeül ma a fenti nagyfontosságú kérdés a következőleg áll: a közép erdészeti szakoktatás kérdése*) mellőztetett; a legalsóbb foku erdészeti segédszemélyzet képzése tárgyában pedig az erdőőri szakiskolák szükségének jelzése mellett azok felállítása elodáztatott, s az erdőőröknek házilag képzése határoztatott.

Egy idő óta e kérdés mintegy aludni látszik, noha nézetem szerint a mostani stadiumában sem eléggé tisztázva, sem a célnak megfelelően megoldva nincs.

Nincs tisztázva:

mert a közép erdészeti szakoktatás kérdése mint egészen külön álló tárgy nem lőn élesen elkülönítve a legalsóbb erdőőri szakoktatás ügyétől; hanem részben azzal identifikálva és keverve; noha meggyőződésem szerint mindegyik más-más érdekek kielégítésére szolgáland; mert továbbá nem különítettett el egyrészről az államkincstár és nagybirtokosok, másrészről a közép-

*) Ezen közlemény az országos erdészeti egyesület részéről az erdőőri szakoktatás kérdésének tanulmányozására kiküldött bizottság jelentésének mult füzetünkben történt kiadása előtt lett hozzánk beküldve.

A szerk.

kisbirtokosok s községek, nem a magas hegységek és sík vidékek erdészetének ez iránybani gyakorlati érdeke, igénye.

Vegyük a kérdést gyakorlatilag.

A milyen erdészeti személyzetre az államnak és az erdőbirtokosoknak szüksége van, olyant kell nevelnünk, képeznünk.

Milyen erdészeti személyzetre van tehát szüksége az államkincstárnak és nagy erdőbirtokosainknak?

Sokszorosán előadott és kifejtetett már az országos erdészeti egyesület körében, úgy szakközlönyünkben, miként az államkincstár és nagy magánbirtokosaink szakképzett, alaposan művelt intéző, kezelő erdőtisztai személyzettel kellőleg ellátva vannak. Ilyen személyzetet a selmeczi erdőakadémia kellő számban képez; ellenben nélkülözik a műszakilag képzett segéd-személyzetet, avatott ügyes erdőőröket; mivel ily erdőbirtokok nagy kiterjedése, a kezelő tisztai személyzet aránylag csekély száma, az erdészeti kezelés sokoldalúsága mellett az erdőgazdának minden nehézséget, fáradságot könnyen elviselő, és egyszersmind az erdészeti tudomány alapelveit ismerő erdőőri segéd-személyzet kell oldalánál, ha hivatásának minden irányban a kor kívánalmaihoz képest megfelelni akar.

Az államkincstár és nagy magánbirtokosaink erdészete tehát csak műszakilag képzett erdőőröket igényel, s az ez irányban folytatott tárgyalásokat az országos erdészeti egyesület 1877. évi nagygyűlése megoldásra is vezette, kimondván az erdőőri szakiskolák felállításának szükségét, tekintettel pedig az ország súlyos pénzügyi helyzetére, addig is, míg a szóban levő erdőőri iskolák felállithatók lennének, az erdőőröknek az erdőhivataloknál házilag kiképeztetését hangsúlyozta.

Hogy a házi kiképzés az utóbbi évek alatt megfelelő gyakorlati eredményre vezetett-e? arról tudomásom nincs.

De másrészt kérdezhetjük: milyen erdészeti személyzetre van szüksége közép-kisbirtokosainknak és a községeknek? Ki-

vált az ország alsóbb részében, előhegyeken vagy alföldön és kivált a dunántúli vidéken?

Teljes meggyőződéssel el lehet mondani, hogy ez utóbbi erdőbirtokosok legnagyobb része nem hogy műszakilag képzett erdőőrökkel rendelkeznek; de még nagyrészt a szakképzett erdőtiszteknek is hiával van az országban. Első sorban tehát valódi szakavatott magyar erdőtisztekre van szükségök, csak ha majd ilyenekkel ellátva lesznek, műszaki segédszemélyzetre.

Ez oly kétségbe vonhatlan tény, melylyel számolnunk, melynek javítására mindent elkövetnünk, immár a legfőbb ideje elérkezett.

Az erdészeti szakoktatás kérdésének azon megoldása tehát, mely a középerdészeti tanintézetek ügyét elejtette, az erdőőri szakiskolák felállítását pedig elodázta, ezen megoldás lehet a helyzet körülményei által indokolt, lehet a pillanat kényszerűségéből kimagyarázható, azonban korántsem felel meg a cél-nak és a méltányos várakozásnak.

Ugyanazért a legsőbb erdészeti szakoktatást illetőleg talán már eljött az ideje annak, hogy az erdőőri szakiskolák vagy tanfolyamok felállításának módozatait ismét beható megfontolás alá vegyük, különös tekintettel a gyakorlati élet mind inkább nyilvánuló szükségletére és a kor kívánalmára, mely minden téren haladást parancsol.

A legsőbb erdészeti szakoktatásnak erdőőri iskolák által való fejlesztését hivatott köreink majdnem egyhangulag hangsúlyozták és elismerték; minélfogva ennek további indokolását mellőzve, szabadjon majdan ezen kérdés gyakorlati megoldásának módozataihoz szólnom.

Ellenben a közép erdészeti tanintézetek felállítására vonatkozólag avatott köreinkben nézeteltérés forog fenn; többen ily intézetek felállítása ellen vannak, mások azok mellett szólnak; ez utóbbiak közé sorakozom igénytelen nézeteimmel,

mert a magyar erdészet ügye iránti meleg érdeklődés, a körülmények és viszonyok alapos ismerete már hosszabb idő óta azon meggyőződésre vezettek, miként:

Magyarországon elkerülhetlenül szükséges közperdészeti tanintézetek felállítása, ha a magyar erdészetet valóban felvirágoztatni akarjuk. Az alábbiakban megkísértem tehát a közperdészeti szakoktatás szükségét kifejtetni és idokaimat előadni:

Mai napság a magyar erdészet ügyének, irodalmának apostolai leginkább az állami erdészet, selmeczi erdőakadémia és csak kevés magán uradalom körében találhatók. Mindenütt az elébbiek működnek tettel és tollal, hogy az erdészetet elvégre hazánkban is azon fokra emeljék, melyre az őstermelés ezen fontos ága az előre haladottabb országokban már rég eljutott.

Elsorolhatnám azon jeleseinket, kiket mi erdészek mint világitó csillagokat, vezéreinket oly jól ismerünk; mindezek kevés kivétellel azon körökből származnak, melyeket fentebb említettem.

Ellenben a magán erdészet és annak képviselői?

A nélkül, hogy ez utóbbiak érdemeit kétségbe vonni, működését kicsinyleni akarnám, mégis nyílt meggyőződéseim szerint ezektől az ország többet vár a magyar erdészet ügyének emelésére, lendítésére, mint a mennyit eddig tapasztaltunk; és pedig annyival inkább, mert az egyházak, közbirtokosságok, községek és nagybirtokosok kezén ez országban igen jelentékeny erdőbirtokok léteznek, az itt alkalmazott erdőtisztek összes száma az állami erdészet ügyének képviselőit bizonyára meghaladja.

És miért e közöny a magyar erdészet ügye iránt?

Egyszerűen azért, mert a magán urad. erdészek nagyobb része idegen külföldi származásu, e hazához annak nyelve irodalmához mi sem vonza; kisebb része pedig alantibb mű-

veltségi fokon áll, hogy sem az erdészeti ügyének lényeges szolgálatot tenni képes volna.

Itt is, mint mindenben, találunk dicséretes, örvendetes kivételeket; vannak a magán erdészethnél is hazai származásu jeleseink, valamint oly idegen származásuak, kik megtelepedésök, rokon kötelekeik következtében új hazájukat megszerették és annak javát szakuk terén is előmozdítják, kikben sokszor jeles szakerőket nyertünk.

De mint mondtam, ilyenek inkább csak kivételek, mert magán erdőbirtokosaink még mindig különös előszeretettel alkalmaznak erdészeti szolgálatukba valamely alsóbb erdészeti tanintézetet végzett külföldi származásu egyéneket vagy gyakorlati alantas szolgálatból vett úgynevezett „jágereket“, kiváltképen a dunántúli megyékben; mivel ezen egyének

a) a vadászat ügyében legtöbbnyire jártasabbak és a mellett

b) kevés igénynyel bírva, oly csekély fix-fizetéssel beérik, hogy gyakran bevallani is szégyenlik. Ezenfelül sok helyen még mindig a mezőgazdasági tisztségnek alárendelve külön erdészeti számadást nem vezetnek, hatáskörük felette korlátozott; az erdők okszerű tartamos kezelésére kevés gond fordítatik, minélfogva magasabb képzettségű egyén sem igényeit kielégítve, sem képességének megfelelő hatáskörét fel nem találva, ily viszonyok közötti szolgálatra nem is vállalkozik.

Ha tekintetbe vétetnek azon igények, melyeket egy 1000—2000—3000 holdas erdőtest birtokosa erdőtisztjétől többnyire kívánni szokott, valóban el kell ismernünk, hogy ezen igényeknek a szakképzettség sokkal csekélyebb foka is megfelelni képes, mint a mennyit a felsőbb intézetek nyújtanak; ily erdőbirtokok legtöbbjén a szakképzettség még tért sem talál ismeretei kellő érvényesítésére, azért, eltekintve a szűk javadalmazástól, már ambícióból sem vállalkozik ily állomásra.

Több esetre hivatkozhatnám, midőn képzett fiatal erdészeink ily birtokosok szolgálatába lépven, rövid idő múlva a fenti okok miatt minden áron szabadulni kívántak és az állami erdészet kötelékébe léptek át.

De vegyük az érem másik oldalát is figyelembe.

A közép és kisebb birtokosok súlyos terhei, az erdők aránylag kevés jövedelmezése folytán nem is lehet csodálkozni azon, ha kisebb igényű, kevés költséggel fenttartható egyéneket keresnek és alkalmaznak szolgálatukba, másrészt, kik a vadászat iránti legfőbb kívánságaiknak tán inkább meg is felelnek.

Igy az utóbbi időben több magán uradalomban oly hazai származásu fiatal embereket léptettek első erdőtiszttekké, kik 4—6 gymnasium vagy reál iskolai osztály végezte után néhány évig az illető uradalomban erdőgyakornokul szolgáltak, azután a fennállott alsó erdészeti vagy a mostani erdőőri szakvizsgát sikerrel kiállották. Még mindig jobb, mintha a régi rendszer szerint minden elméleti szakképzettséget nélkülöző egyéneket alkalmaznának; hanem, hogy a szakismeretek azon mennyisége, mely az erdőőri szakvizsgához kívántatik, az erdők tapintatos kezelésére és az intéző erdőtisztai qualificatióra ma már nem elégséges, úgy hiszem, hangsúlyoznom és bizonyíthatnom felesleges.

Ez világos jele annak, miszerint magán birtokosaink belátni kezdik erdészeti téren is a szakképzettség szükségét, hely-lyel-közzel nagyobb erdőbirtokokon a magasabb szakképzettséget megkövetelik; túlnyomó számban mégis beérik kevesebb ismeretű és igényű szakemberekkel is.

De hát honnan is vegye ily kisebb birtokon, ily igényeket tartó, sokszor bizony szűk existenciát nyújtó birtokos erdőtisztjét?

Ha belföldön nem kaphatja, veszi külföldről, importálja Ausztriából folyvást az országba akkor, mikor e helyeken

annyi derék hazai ifju megélhetne, ha itthon az ismeretek kellő mennyiségét megszerezni és magát ily igényekre kiképezni alkalma volna.

Sem az erdőtörvény, sem más intézmény nem fogja a közép és kisebb erdőbirtokosok nagy többségét oda szorítani, hogy magasabb képzettségű és igényű belföldi erdőtiszteket alkalmazzanak, kivételt csak az erdőtörvény 17. §-ában elso-
rolt egyházi, hitbizományi, közbirtokossági stb. birtokok képe-
zendnek idő folytán, mert erre a törvény kötelezi. A többi erdőbirtokos ezentúl is igényének, kívánalmának megfelelő egyéneket fog erdészeti szolgálatába alkalmazni és veszi onnan, a hol kapja.

Képezzünk tehát ily kisebb igényeknek megfelelő, még mindig eléggé alkalmas közép erdőtisztai osztályt.

A községi erdők szabályozásának ügye szintén ugyanarra utal; mert az erdőtörvény 21. §-a ezentúl a községeket is szakértő erdőtisztek alkalmazására kötelezi, mostonáig kevés kivétellel semmiféle erdőkezelés és erdőtiszt nem lévén alkalmazásban.

De hol veszünk ennyi képzett erdészt az országban, hisz csupán a községi erdők kezelésére több száz ily egyén kellene?

Erre a szolgálatra megint nem vállalkoznak magasabb képzettségű fiatal embereink ugyanazon okokból, melyeket a kisebb magán birtokosoknál kifejtettem. A községi erdők (illetőleg a volt urbéreszek erdei) kezelésének költségei természetsszerűleg magokra a községekre fognak nehezedni, de a községek még ha erdészeti körre, kerületté egyesülnek is, egy magasabb képzettségű erdész igényeinek megfelelő existenciát nyújtani nem képesek; másrészt nem is lehet a községeket jelentékeny ily új terhek viselésére szorítani.

Tegyünk egy kis számítást kiváló tekintettel az ország dunántúli vidékeire.

Itt az urbéri rendezés, legelő-, erdő-elkülönítés már keresztül vezetve, a volt urbéressek, telkeseknek stb. erdőilletménye kihasítva van, átlag egy-egy község alig 80—100 kat. hold erdőilletményt kapott; ha felteszszük 15 községnek egyesülését egy erdészeti kerületté, a mi bizony sok helyt a nagy távolság miatt alig létesíthető, még ily esetben is alig 1500 kat. holdra rugna ily községi erdésznek pagonya.

A kezelés és őrzés költségeinek fedezésére év és holdankint ha mérsékeltén 70 kr vétetik számításba, akkor 1050 frt javadalmazásból lenne egy erdész és néhány erdőőr tartandó, majd minden más mellékjövedelem nélkül, a mi lótar-tás kötelezettségével valóban felette kevés; és sok község még ezen teher viselésére sem lesz hajlandó.

Képezzünk tehát a községi erdők kezelésére alkalmas magyar közép erdészeti osztályt, szaporítsuk sorainkat; mert a magyar erdészet harczosainak száma még mindig csekély. Neveljük azt közép erdészeti szakiskolán, és biztosak lehetünk arról, hogy ezeknek biztos jövője lesz közép kis birtokosainknál és a községeknél, ezek közül számosan önművelés útján a szaktudományosság jelentékeny színvonalára fognak emelkedni, az erdők ügyének és a magyar erdészeti irodalomnak valódi apostolai lesznek.

Midőn ezen eszmét hangoztatom, előttem áll a közép gazdasági tanintézetek példája, a milyenek Kassán, Debreczenben, Keszthelyen stb. állanak fenn. Ezen intézetek kevesebb előkészültséget kívánnak, mint az akadémiák, ezeknél 5—6 osztály végzése elég alap, a szerzett ismeretek mind a mellett a gyakorlati élet igényeinek eléggé megfelelnek, azok üdvös hatását a mezőgazdaság fejlődésére kétségbe vonni sem lehet, habár némelyek ez intézeteket talán helytelenül ítélik el akkor,

midőn ezen intézetek jobb növendékei közül kitűnő mezőgazdák kerülnek ki, kik többször irodalmi téren is magas színvonalra emelkednek.

Ha a szegényebb sorsu fiatal ember 4—6 gymnasiumi vagy reálosztálynál többet anyagi körülményei miatt elvégezni nem képes, és mégis az erdészeti terére kívánna lépni, mit tevő legyen? Előismeretei nem elégségesek az erdőakadémia sikeres hallgatására; utja tehát elzárva és más pályára kénytelen lépni.

Pedig ilyenek de nagy számmal vannak az országban, helyet engedve külföldi erdészek, vadászok még mindig tartó importjára.

Az erdészeti pálya anyagilag terhes és küzdelemteljes, kevésbé jutalmazó és éppen nem fényes pálya; legtöbbet az ügyszeretet visz e pályára, nem a fényes jövő reménye és kilátása!

Magasabb erdészeti tanintézetet végzett és államvizsgázott fiatal ember, míg szakjában magát kiképezhetette, egész vagyoni tőkét és legalább annyi fáradságot volt szentelni kénytelen, mint a jogi, technikai stb. pályák bármelyikén.

És az élet mégis az előbbiekhöz képest igen szerényen jutalmazza, gyakran existenciáját alig biztosítja, míg a magasra emelkedés úgy szólva szakjánál fogva alig lehetséges.

Ennyi áldozattal magát kiművelt egyéntől azt a szolgálatot kívánni, mit tapasztalás szerint az 1000—2000 hold erdő birtokosa vagy a község erdésztől megvár, 300—400 frtos csekély fizetés mellett, valóban nem is volna méltányos.

Adjuk meg mindenik képzettségi fokozatnak a magáét, az alsóbb erdészeti képzettség, kiváló súlylyal a vadászati mesterség tanulmányozására, miben mi magyar erdészek még szomszédainknál hátrább vagyunk; igen tág s hálás tért találunk a nélkül, hogy a magasabb erdészethez hátrányára vál-

nék, vagy azt kiszoríthatná, sőt bizonynyal hathatósan fogja a gyakorlati életben ennek törekvéseit támogatni!

Mutatja ezt a külföld példája, az örökös tartományokban több helyt állanak fenn ily közép erdészeti tanintézetek, így Eulenburg vagy Aussee, Morvaországban; Weiswasser, Csehországban; Aggsbach Alsó-Ausztriában; melyeket, ha nem csatlakozom, a fő-aristokrácia áldozatkészsége emelt és tart fenn, mert céljuknak megfelelnek.

Éppen nem tartozom azok közé, kik a külföldet mindenben utánozni kívánják; azonban erdészeti téren szomszédaink sokkal magasabb színvonalon állanak, hogysen tőlök célszerűt átvenni elfogadnunk ne lehetne.

A fentebbiekben kifejtve úgy a legalsó, mint a közép erdészeti szakoktatásnak szükségét, mindkét kérdés megoldását és gyakorlati kivitelét célzó javaslatom a következő:

Állíttassék fel a mezőgazdasági közéletintézetek székhelyén és azokkal kapcsolatosan egyelőre legalább egy közép erdészeti szakiskola; hol egyúttal erdőőri szakfolyam is nyitattnék, kiválóan a nagy erdőbirtokosok költségén az állam némi támogatása mellett.

Azt hiszem, ha ez ügyet az országos erdészeti egyesület, s az országos gazdasági egyesület erőiesen felkarolja; ha minden lehetőit elkövet annak valóítására, a siker el nem marad, mert eddig is minden szép és üdvös cél a közönségben pártolásra talált; azt hiszem, hazafias főuraink, főpapjaink, nagybirtokosaink ily hasznos intézményre áldozatot hozni hajlandók lesznek, mert kiválólag saját érdekekben áll annak létrehozása, áldozatkészek lennének, kivált ha a vadászati nemes sport szakszerű alapos művelését is programjába felvenné ezen új intézet, mert jól tudjuk, mennyi szenvedélyes kedvelője van a vadászatnak nagyjaink között, kik ez ügyért gyakran igen nagy áldozatokat is hoznak.

Alig szükséges utalnom azon iránylatra, mely a vadászati sport kifejtését célozza és azt ujabban országos sport-egyesület alakulása által támogatja; ez úgy hiszem, eléggé ismertetes; e mellett a nemzetgazdasági haszon a vadtenyésztés felkarolása és a tulajdonosok jövedelmének fokozása által mind meg annyi tényezők ily intézménynek felkarolására.

Hogy az állam mai pénzügyi helyzetében igen kevés áldozatot hozhat ily tanintézet felállítására, magától következik; hanem, hogy a közgazdaság terén minden hasznosat oly melegen felkaroló, támogató földmívelési miniszter úr, valamint az ország képviselője, némi segélyben ez intézményt is részesítené, kétséget sem szenved.

A felállítás költségei egy már fennálló mezőgazdasági tanintézettel kapcsolatosan, hol a meglevő tanerők, tanszerek részben felhasználhatók, nem sokra rugnának.

Az erdőőri szakfolyamot külső gyakorlati munkálkodás hangsúlyozása mellett így kapcsolatosan felállítani szintén költségkimelés szempontjából igen czélszerű volna; mert legalább a tanszerek egy része egyúttal ezen szakfolyamnak is hasznára válnék.

Ezeket kívántam előadni javaslatom támogatására, és az erdészeti szakoktatás meg nem oldott kérdésének felélesztésére. Ezenkívül még több is lenne mellette felhozható; és mivel meggyőződésem szerint magyar erdészeink igen jelentékeny, ha nem túlnyomó száma e kérdéssel hozzám hasonlóan gondolkodik, bátor vagyok jelen javaslatomat ezen szaklapok útján azon forum elé bocsátani, mely e felett ítéletet hozni első sorban hivatva van, az erdészeti közvélemény elé, s remélem, miként ezen eszme pártolói azt bővebben kifejtteni, hozzá szólani és hivatottan támogatni fogják.